

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์

“อรุปกฺขนฺธ — ชันฺธที่มิใช่รูป, อรูปชันฺธ”

อรุปกฺขนฺธ อ่านตามภาษาบาลีว่า อะ - รุ - ปก - ชัน - ตะ มาจากคำว่า อรูป (ไม่ใช่รูป) กับคำว่า ขนฺธ (ชันฺธ, สภาพที่ทรงไว้ซึ่งความว่างเปล่า) [ข้อ ก หน้า ข] จึงรวมกันเป็น อรุปกฺขนฺธ เขียนเป็นไทยได้ว่า อรูปชันฺธ แปลว่า ชันฺธที่มิใช่รูป, อรูปชันฺธ

ก่อนอื่นต้องเข้าใจก่อนว่าชันฺธ คืออะไร? ชันฺธเป็นสิ่งที่มิจริงที่เกิดเพราะเหตุปัจจัยแล้วก็ดับไป ไม่เที่ยง ไม่ยั่งยืน ว่างเปล่าจากความเป็นตัวตน เป็นสัตว์ เป็นบุคคลอย่างแท้จริง ขณะนี้ เป็นชันฺธและในขณะนี้ก็มีครบทั้ง ๕ ชันฺธด้วย ถ้าไม่ได้ฟังพระธรรมไม่ได้ศึกษาพระธรรม ไม่มีทางที่จะเข้าใจถูกเห็นถูกตรงตามความเป็นจริงได้เลย ชันฺธมี ๕ ชันฺธ ได้แก่ รูปชันฺธ เวทนาชันฺธ สัญญาชันฺธ สังขารชันฺธ วิญญาณชันฺธ ในบรรดาชันฺธทั้ง ๕ เหล่านี้ อรูปชันฺธหรือชันฺธที่มิใช่รูป จึงได้แก่ เวทนาชันฺธ สัญญาชันฺธ สังขารชันฺธ และวิญญาณชันฺธ ตามข้อความในมโนรทปฺปณี อรรถกถา พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต ดิตถสฺสตร ดังนี้

“จิตฺตํ ได้แก่ วิญญานชันฺธ

เวทนาที่เกิดร่วมกับวิญญานชันฺธนั้น ชื่อว่า เวทนาชันฺธ

สัญญาที่เกิดร่วมกับวิญญานชันฺธนั้น ชื่อว่า สัญญาชันฺธ

ผัสสะและเจตนา เป็นต้น ที่เกิดร่วมกับวิญญานชันฺธนั้น ชื่อว่า สังขารชันฺธ

ชันฺธทั้ง ๔ ดังว่ามานี้ ชื่อว่า อรูปชันฺธ (นามชันฺธ ๔)

อนึ่ง มหาภูตรูป ๔ และรูปที่อาศัยมหาภูตรูป ๔ ชื่อว่า รูปชันฺธ

บรรดารูปชันฺธและอรูปชันฺธนั้น อรูปชันฺธ ๔ เป็นนาม รูปชันฺธเป็นรูป

มีธรรมอยู่ ๒ อย่างเท่านั้น คือ นาม ๑ รูป ๑”

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงตลอด ๔๕ พรรษา แต่ละคำล้วนเป็นคำอนุเคราะห์เกื้อกูลให้ผู้ฟังผู้ศึกษาได้เข้าใจสภาพธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่มิจริง ตรงตามความเป็นจริงว่าเป็นสิ่งที่มิจริงแต่ละหนึ่งๆ ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่สิ่งหนึ่งสิ่งใด พุทธประสงค์ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญพระบารมีมาตลอดระยะเวลาที่ยาวนาน ก็เพื่อที่จะทรงตรัสรู้(รู้)อย่างแจ่มแจ้ง) ซึ่งสภาพธรรมที่มีจริงด้วยพระองค์เอง แล้วทรงมีพระมหากรุณาแสดงสิ่งที่พระองค์ได้ตรัสรู้ให้สัตว์โลกได้มีความเข้าใจถูกเห็นถูกเป็นปัญญาของตนเอง จะเห็นได้ว่าพระธรรมที่พระองค์ทรงแสดงมาจากการตรัสรู้ความจริงของสิ่งที่มีจริงทุกขณะ การตรัสรู้ของ

พระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีจริง ทรงรู้ในสิ่งที่มีจริง ขณะนี้มีสิ่งที่มีจริง เพราะฉะนั้น ธรรมที่พระองค์ทรงตรัสรู้นั้น ทรงตรัสรู้ความจริงที่มีอยู่ทุกกาลสมัย

ไม่ว่าจะในสมัยใดก็ตามมีสิ่งที่พระองค์ได้ทรงตรัสรู้และทรงแสดง แต่เป็นสิ่งที่ละเอียดลึกซึ้งอย่างยิ่ง เพราะว่าก่อนที่จะได้ทรงบรรลุถึงความเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น ทรงบำเพ็ญพระบารมีซึ่งหมายความว่าความดีมากมายมหาศาลเพื่อที่จะไม่ให้จิตเศร้าหมอง ไม่ให้เป็นไปกับบุคคลที่ทำให้ไม่สามารถที่จะเห็นความจริงของสิ่งที่มีจริง ๆ ในชีวิตประจำวันได้ ด้วยเหตุนี้ ผู้ที่เป็นสาวกจึงควรอย่างยิ่งที่จะได้ฟังพระธรรมด้วยความเคารพ คือ ฟังเพื่อที่จะเข้าใจในแต่ละคำที่ได้ยิน ให้ถูกต้อง ชัดเจนไม่ใช่ให้คิดเอง

แม้แต่ในคำว่าขันธซึ่งต้องฟังให้เข้าใจว่ามีในขณะนี้จริง ๆ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสรู้และทรงแสดง ขันธ ๕ โดยชื่อ ก็คือ รูปขันธ (รูปทั้งหมด) ๑ เวทนาขันธ (ความรู้สึก) ๑ สัญญาขันธ (ความจำ) ๑ สังขารขันธ (เจตสิก ๕๐ มี ผัสสะ เป็นต้น) ๑ วิญญาณขันธ (จิตทุกประเภท) ๑ ไม่ใช่ให้จำในจำนวน แต่ให้เริ่มเข้าใจว่าต้องมีจริง เกิดขึ้นเป็นไปตามเหตุปัจจัย สิ่งใดก็ตามที่มีจริงที่เกิดเพราะเหตุปัจจัย ทั้งหมด เป็นขันธ เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็ดับไป ไม่ได้ยั่งยืนเลย เช่น ในขณะนี้ สิ่งที่มีจริง ๆ ทางตา ทุกคนไม่ปฏิเสธ เพราะกำลังเห็นสิ่งที่ปรากฏให้เห็นได้ สิ่งทีปรากฏทางตาเกิดแล้วปรากฏ เมื่อมีธาตุที่กำลังเห็นสิ่งนั้น จึงปรากฏว่าสิ่งนั้นมีจริง ๆ แล้วก็ดับไป ไม่กลับมาอีกเลย เพราะฉะนั้น สิ่งที่กำลังปรากฏทางตา ต้องเกิดแน่นอนเพราะปรากฏว่ามีจริง ๆ เกิดขึ้นแล้วก็ดับไป และเห็นมีจริง ๆ เกิดขึ้นแล้วก็ดับไป ซึ่งประมวลได้ว่าสิ่งที่ปรากฏทางตา เป็นรูปขันธ และเห็นก็เป็นขันธ คือ เป็นวิญญาณขันธ และในขณะที่เห็นเกิดขึ้น ก็มีเจตสิกเกิดร่วมด้วย ได้แก่ สัญญาเจตสิก เป็นสัญญาขันธ เวทนาเจตสิกเป็นเวทนาขันธ เจตสิกอีก ๕ ประเภทที่เกิดร่วมกับจิตเห็น คือ ผัสสะ (สภาพที่กระทบอารมณ์) เจตนา (สภาพที่จงใจชวนช่วยให้สภาพธรรมที่เกิดร่วมกันทำกิจหน้าที่) เอกัคคตา (สภาพที่ตั้งมั่นในอารมณ์) ชีวิตินทรีย์ (สภาพที่เกิดขึ้นทำให้จิตและเจตสิกที่เกิดร่วมด้วยดำรงอยู่จนกว่าจะดับไป) และมนสิการ (สภาพที่ใส่ใจในอารมณ์) ก็เป็นสังขารขันธ ล้วนเป็นสภาพธรรมที่มีจริงแต่ละหนึ่ง ๆ ที่เกิดดับ นี่คือการยกตัวอย่างให้เข้าใจถึงความเป็นขันธ ขณะนี้เป็นอย่างนี้ไม่พ้นจากขันธเลย สภาพที่เป็นรูป เป็นรูปขันธ ส่วนนามธรรมที่เกิดขึ้น ทั้งเวทนาขันธ สัญญาขันธ สังขารขันธและวิญญาณขันธ ก็เป็นอรูปขันธหรือนามขันธ ทั้งหมดแสดงถึงความเป็นจริงของธรรม ไม่มีสัตว์ ไม่มีบุคคล ไม่มีตัวตน

จากการที่ไม่รู้เลยว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ความจริงที่กำลังมีในขณะนี้ ก็เริ่มที่จะรู้ว่าสิ่งที่มีจริงในขณะนี้ เป็นสิ่งที่พระองค์ทรงตรัสรู้เพื่อให้คนที่กำลังฟังในขณะนี้รู้ตาม ไม่ใช่คิดเอง การฟังพระธรรม สะสมความเข้าใจไปที่ละเล็กทีละน้อย ทำให้เริ่มเข้าใจความจริงของสิ่งที่มีในขณะนี้ ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดแล้วก็ดับ ไม่กลับมาอีกเลย ทรงไว้ซึ่งความว่างเปล่า กล่าวคือ ว่างเปล่าจากความเป็นตัวตนเป็นสัตว์เป็นบุคคล ธรรมเป็นอย่างนี้ เป็นแต่ละขันธจริงๆ ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน เมื่อได้ฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม ก็จะเป็นไปเพื่อความเข้าใจถูกเห็นถูกว่าทุกขณะมีแต่ธรรมเท่านั้นที่เกิดขึ้นเป็นไป ซึ่งจะ เป็นไปเพื่อประโยชน์

แก้กุลโดยตลอด เป็นไปเพื่อขัดเกลาละคลายความไม่รู้และละคลายการยึดถือสภาพธรรมว่าเป็นตัวตน เป็น
สัตว์ เป็นบุคคลได้ในที่สุด

ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร. ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗